

سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی (ارائه یک نظریه داده‌بنیاد)

احسان محمدی ترکمانی^۱، قدرت‌اله باقری^۲، حسن زارعی متین^۳، حسین معینی^۴

حسین خنیفر^۵

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی پردیس فارابی، دانشگاه تهران*
۲. استادیار مدیریت ورزشی پردیس فارابی، دانشگاه تهران
۳. استاد مدیریت رفتار سازمانی پردیس فارابی، دانشگاه تهران
۴. استادیار مدیریت بازرگانی، دانشگاه حضرت معصومه
۵. استاد مدیریت و برنامه‌ریزی پردیس فارابی، دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۷/۰۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۵/۳۱

چکیده

امروزه سبک زندگی ورزشکاران نخبه در مرکز توجه همگان قرار دارد. این پژوهش کیفی با هدف بازتولید مفهوم سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی با استفاده از رویکرد گلیزری نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. رویکرد گلیزری به دنبال کشف نگرانی عمده مشارکت‌کنندگان و فرایند اجتماعی پایه جهت حل آن است. برای این منظور ۱۹ نفر از خبرگان آشنا با حوزه سبک زندگی ورزشکاران ایرانی به صورت هدفمند و گلوله برفی برای مصاحبه‌های عمیق ساختارنیافته انتخاب شدند و داده‌ها به صورت هم‌زمان با استفاده از مجموعه‌ای از کدگذاری‌های باز، نظری، انتخابی و یادداشت‌نگاری تحلیل شدند. چهار تن از مشارکت‌کنندگان با تأیید یافته‌های پژوهش، روایی و پایایی آن را ارزیابی کردند. نتایج نشان داد مهم‌ترین نگرانی‌های مشارکت‌کنندگان عبارت بود از رعایت‌نشدن اصول حرفه‌ای در زندگی ورزشکاران ایرانی، مقوله محوری پژوهش (یعنی تفکر حرفه‌ای) و فرایند اجتماعی پایه پژوهش (یعنی حرکت به سمت حرفه‌ای‌گرایی). شایستگی‌های عاطفی، چشم‌انداز زندگی، سواد مالی، مسئولیت‌پذیری، مصرف، گذران اوقات فراغت، مسائل شخصی و رفتارهای مذهبی نیز به عنوان دیگر مقولات سبک زندگی تعیین شدند که تحت تأثیر تفکر حرفه‌ای قرار می‌گیرند. مقولات فرایند اجتماعی پایه نیز در سه سطح کلان، متوسط و خرد طبقه‌بندی شدند که می‌توانند در طول زمان نگرانی مشارکت‌کنندگان را حل کنند. به طور کلی سبک زندگی ورزشکار نخبه، راهنمای کنش او در مسائل ورزشی و غیرورزشی زندگی است. یافته‌های پژوهش می‌تواند برای بررسی ابعاد مختلف سبک زندگی ورزشکاران نخبه از عوامل مؤثر تا مؤلفه‌های عینی سبک زندگی به کار برده شود.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، ورزشکار نخبه، رویکرد گلیزری، حرفه‌ای‌گرایی

مقدمه

تأمل در خصوص چگونگی زیستن از دیرباز ذهن بشر را به خود مشغول ساخته و به موازات ارتقای سطح دانش و آگاهی عمومی و نیز پیشرفت علم و فناوری و به خصوص فناوری‌های نوین ارتباطی، سبک‌های زندگی مختلف رواج یافته است. سبک زندگی از جمله مفاهیمی است که در ادبیات علوم اجتماعی کاربرد گسترده‌ای دارد و برای بیان برخی از مهم‌ترین واقعیت‌های فرهنگی به کار می‌رود. سبک زندگی، حوزه‌ای به شدت درآمیخته با سلايق، تمایلات و ترجیحات تک‌تک افراد جامعه است. سبک زندگی مجموعه‌ای از ارزش‌ها، طرز تلقی‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌هاست که بیشتر مواقع در میان یک جمع ظهور می‌کند و شماری از افراد، صاحب یک نوع سبک زندگی مشترک می‌شوند. در سبک‌های زندگی رهیافت‌هایی که از ارزش‌ها، تلقی‌ها و سلیقه‌ها به دست آمده‌اند، در قالب هر چیزی از زندگی نمایان می‌شوند (مهدی زاده، ۱۳۹۰). ساده‌ترین تعریفی که از سبک زندگی می‌توان ارائه کرد، عبارت است از چگونگی زندگی یک فرد (روستا و بطحایی، ۱۳۸۵). اما صرف‌نظر از این تعریف ساده، سبک زندگی جزو آن دسته از مفاهیمی است که تنوع و فراوانی آراء و اندیشه‌ها در آنها به حدی است که محقق را به سردرگمی می‌کشاند و پرداختن به آن را دشوار می‌کنند. لغتنامهٔ آکسفورد معنای ترکیب سبک زندگی را روش خاصی از زندگی یک شخص یا گروه می‌داند. در لغتنامهٔ رندم هاوس^۱ نیز سبک زندگی منعکس‌کنندهٔ گرایش‌ها و ارزش‌های یک فرد یا گروه است؛ عادات، نگرش‌ها، سلیقه‌ها، معیارهای اخلاقی، سطح اقتصادی و غیره که با هم طرز زندگی کردن فرد یا گروهی را می‌سازند (مهدوی کنی، ۱۳۸۷: ب). سبک زندگی اصطلاحی است که از دههٔ ۱۹۲۰ به بعد در زبان انگلیسی رواج یافته و به نظر می‌رسد تا پیش از آن جامعه و فرهنگ غربی نیازی به این مفهوم نداشته است. امروزه این اصطلاح کاربرد عامیانهٔ زیادی دارد و بیشتر برای توصیف نوع و گونهٔ خانه و اسباب و اثاثیه‌ای که فرد آنها را مطلوب و ایدئال خود می‌داند، به کار می‌رود (پولادی، ۱۳۹۲). علی‌رغم کاربرد عامیانهٔ امروزی، این مفهوم تاریخچه‌ای طولانی در رشته‌ها و حوزه‌های گستردهٔ مطالعاتی دارد که شامل مطالعات اوقات فراغت نیز می‌شود. در طول سال‌های ۱۹۷۰ به بعد مفهوم سبک زندگی از سوی جامعه‌شناسان بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. عمده مطالعات آنان در این زمینه در خصوص ارتباط این مفهوم با ساختار اجتماعی بوده است و کسانی مثل سوبل، بوردیو و شیز^۲ به ظرفیت این مفهوم در مطالعات فراغت توجه کرده‌اند. اگرچه جامعه‌شناسان کلاسیک همچون وبر و زیمل^۳ ابعادی از این مفهوم را بررسی کرده‌اند، اما در واقع

---

1. The Random House Dic
 2. Sobel, Bourdieu & Scheys
 3. Weber & Simmel

می‌توان گفت این مفهوم متعلق به دوران رشد و گسترش طبقه متوسط است و همراه با این طبقه کاربرد آن فزونی یافته است. دیدگاه‌های اولیه سبک زندگی در سال‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در راستای تبیین رفتارهای گذران اوقات فراغت، به‌گونه‌ای ساده‌اندیشانه متغیرهایی مانند سن، درآمد، طبقه اجتماعی و شاخص‌های اقتصادی را با چگونگی گذران اوقات فراغت ارتباط می‌دادند (گوشبر، ۱۳۸۴). بعد از سنجش‌های فراوان کلی^۱ در آمریکای شمالی و ویل^۲ در انگلیس، جامعه‌شناسان به این موضوع پی بردند که مطالعات انجام‌شده و نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش‌های یادشده، چهارچوب تئوریک محکم و استواری نداشته‌اند؛ بر این اساس، بحث‌های نظری را در این خصوص پیش کشیدند. در برخی کشورها مانند انگلستان مطالعات سبک زندگی و اوقات فراغت، بیشتر در محیط کار و در بررسی آنچه جامعه‌شناسی سازمانی خوانده می‌شود، انجام گرفته است، پژوهش پارکر^۳ (۱۹۷۱) در این زمینه حائز اهمیت است. همچنین پژوهش‌های دیگر در خصوص طبقه اجتماعی و سبک زندگی به همت یانگ و ویلموت^۴ (۱۹۷۳) و پژوهش مطالعاتی چرخه زندگی خانواده به کوشش راپوپورت^۵ (۱۹۷۵) منجر به توجه ویژه‌ای به این قضیه شد که باید سبک زندگی را در متن اجتماع و در ارتباط با گروه‌های اجتماعی تحلیل و بررسی کرد. رابرت^۶ نیز در سال ۱۹۷۸ با انتشار کتابی در خصوص جامعه معاصر و رشد فراغت، به نقد دیدگاه مارکسیستی از سبک زندگی پرداخت. ایشان معتقد بود جامعه اروپایی جامعه متنوعی است و تحلیل مارکسیستی توان پاسخ‌گویی به این تنوع را در خصوص سبک زندگی و اوقات فراغت ندارد. رابرت در این زمینه از یک اصطلاح کلیدی با عنوان «کثرت در فراغت»^۷ نام می‌برد و می‌گوید آزادی در انتخاب الگوهای سبک زندگی وجود دارد که منشأ آن یک کثرت‌گرایی فرهنگی اجتماعی در جامعه است. همچنین ایشان به‌شدت مخالف دیدگاه‌هایی بود که کنشگر اجتماعی را موجودی منفصل در تعیین سبک‌های زندگی خود می‌دانستند. اصطلاح کلیدی ایشان در این زمینه این بود که مصرف‌کننده قدرت انتخاب دارد و اسیر ساختارهای ساخته و پرداخته جامعه‌شناسان نیست. رابرت معتقد بود تئوری‌های اقتصادی و جامعه‌شناختی بر پایه فرضیه‌هایی در خصوص فرد مصرف‌کننده، انگیزه‌ها و مفاهیمی چون عقلانیت اقتصادی و انسان‌های اقتصادی بسیار ساده‌انگارانه‌اند. ایشان همچنین استدلال می‌کند که مفهوم سبک زندگی جایگزین مفاهیمی چون طبقه اجتماعی، جنسیت و سن - که پیش‌تر به‌عنوان مفاهیم

-
1. Kelly
  2. Veal
  3. Parker
  4. Young and Willrnott
  5. Rapoport
  6. Roberts
  7. Pluralism in Leisure

پایه‌ای برای تحلیل فراغت استفاده می‌شدند - شده است (ویل، ۲۰۰۱). به نظر می‌رسد تحولات سبک زندگی در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی باعث شد مفهوم سبک زندگی از دهه ۸۰ به یکی از مفاهیم گفتمان‌های علوم اجتماعی بدل شود و به تعبیر کوکرهام^۱ همچنان که جامعه‌شناسی به سوی قرن ۲۱ پیش می‌رود، همه شاخص‌ها نشان می‌دهند که پژوهش‌ها در زمینه سبک زندگی می‌رود تا در کانون تمرکز جامعه‌شناسی قرار گیرد (فاضلی، ۱۳۸۲: ۶). از سال‌های نخست دهه ۱۹۹۰ سبک زندگی با آثار نظریه‌پردازان اجتماعی و فرهنگی معاصر مانند بوردیو، فدرستون، شیلدرز، رایمر و چنی^۲ بار دیگر به مباحث جامعه‌شناسی راه یافت. در این میان مطالعه پرآوازه بوردیو با عنوان «تمایز»^۳ در سال ۱۹۸۴ با بسط‌دادن اندیشه‌های وبر، زیمل و وبلن^۴ سبک زندگی را مفهومی معادل بازتاب منزلت اجتماعی معرفی کرد (بوردیو، ۱۹۸۴ به نقل از تاج‌الدین، ۱۳۹۳: ۱۸). بوردیو در کتاب تمایز خود استدلال می‌کند تمایزهای اجتماعی را می‌توان در مجموعه متنوعی از اعمال اجتماعی مشاهده کرد؛ از جمله اعمالی که به‌طور سنتی مربوط به فراغت می‌شوند مثل تعطیلات، ورزش‌ها، مطالعه، موسیقی، سینما و دیگر امور ذوقی. به عقیده بوردیو این زمینه‌ها را می‌توان به لحاظ میزان سرمایه‌های اقتصادی و فرهنگی کسانی که در آنها جای دارند، بررسی کرد و نقشه اجتماعی و فرهنگی موقعیت اجتماعی و خط سیر اجتماعی آنها را در جامعه ترسیم کرد. از نظر بوردیو سبک زندگی، تجسم‌یافته ترجیحات افراد است؛ ترجیحاتی که جامعه عمل پوشیده و قابل مشاهده هستند. این الگو الگویی غیرتصادفی است و ماهیتی طبقاتی دارد.

به نظر می‌رسد مفهوم سبک زندگی در سال‌های اخیر مجدداً بازآفرینی شده است؛ رایمر (۱۹۹۵) چهار دلیل زیر را برای تجدید حیات این مفهوم برشمرده است:

۱. فرایندهای فردی شدن که آزادی و حق انتخاب بیشتری به‌ویژه برای جوانان در شرایط به‌سرعت رو به تغییر جهان داشته‌اند.

۲. رشد طبقه متوسط جدیدی که جهت‌گیری آنها آشکارا به سوی سرگرمی و مصرف است؛ این طبقه عمدتاً جوانان شهری دارای مهارت‌های حرفه‌ای را در بر می‌گیرد.

۳. افزایش روزافزون مباحث دانشگاهی در خصوص پست‌مدرنیسم که ظهور ارزش‌ها و سبک‌های زندگی جدید نقش کلیدی را در آن ایفا می‌کنند.

۴. سهم مؤثر آثار بوردیو در موضوع سبک‌های زندگی و به‌خصوص کتاب او با عنوان تمایز (انصاری، ۱۳۸۱).

-
1. Cockerham
  2. Featherstion, Shields, Reimer & Chaney
  3. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste
  4. Veblen

به‌زعم ابازری و چاووشیان (۱۳۸۱) در سال‌های اخیر مفهوم سبک زندگی بار دیگر نه به‌عنوان شاخصی برای سنجش مفهوم طبقه، بلکه به‌عنوان مفهوم مستقلی که نشانگر نگاه تحلیلی تازه‌ای به مبحث قشربندی و تمایزات و تحرک اجتماعی است، وارد ادبیات علوم اجتماعی شده و دامنه وسیعی از پژوهش‌های اجتماعی را در بر گرفته است که به استفاده از کالاهای مصرفی برای تمیز و تثبیت هویت اجتماعی مربوط می‌شوند. در این مطالعات، مفهوم سبک زندگی گویای این واقعیت است که گروه‌بندی‌های اجتماعی ابعاد و مقیاس بسیار کوچک‌تر و متکثرتری از طبقه یا قشر اجتماعی یافته‌اند. به هر حال، سبک زندگی و تفسیر و تحلیل چگونگی و تنوع آن در گروه‌های مختلف اجتماعی با هر دیدگاهی - چه مدرن و چه پست‌مدرن - بررسی شود، امروزه به‌عنوان سبک زیستن انسان‌ها و به‌ویژه گروه‌های جوان، زنان و افراد واقع در طبقات مختلف اهمیت یافته است.

در حال حاضر فعالیت‌های ورزشی تأثیر روزافزونی بر بخش‌های گوناگون زندگی انسان از جمله بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی دارند؛ به طوری که ورزش حتی تا عمق نهادهای گوناگون اعم از خانواده، مدرسه، مؤسسات و بخش‌های دولتی و خصوصی رسوخ کرده و بانفوذ در قلب رسانه‌های بزرگ و همگانی، یکی از بزرگ‌ترین پدیده‌های قرن بیستم شده است (آزادی، ۱۳۸۴). همچنین از دهه ۱۹۵۰ به بعد افزایش مدت‌زمان اوقات فراغت افراد جامعه از یک طرف و افزایش آگاهی مردم نسبت به اثرات مثبت ورزش و فعالیت‌های جسمانی از طرف دیگر، موجب گرایش روزافزون مردم به انواع مختلف فعالیت‌های ورزشی شده است. اما باید اوج اهمیت ورزش و توجه بخش‌های مختلف جامعه را به آن در برگزاری رویدادهای بزرگ ورزشی نظیر بازی‌های المپیک، بازی‌های قاره‌ای و مسابقات جام جهانی رشته‌های مختلف ورزشی مشاهده کنیم. در واقع توسعه ورزش به‌مثابه یک صنعت از دهه ۱۹۵۰ به بعد با بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی، به‌ویژه تلویزیون، سبب اقبال بی‌سابقه جامعه به ورزش شده است و در نتیجه ورزش به‌عنوان یک کسب‌وکار^۱ رواج یافته است (سازمان تربیت بدنی، ۱۳۸۱). رویدادها و مسابقات ورزشی موقعیت‌های کاملاً اختصاصی و ویژه هستند که در آنها تعدادی از ورزشکاران برگزیده و نخبه هر رشته ورزشی برای کسب مقام‌های ورزشی به رقابت می‌پردازند. بنابراین، اگر در برگزاری موفق هر مسابقه ورزشی همه عوامل اجرایی، عوامل ساختاری نظیر اماکن، تأسیسات و تجهیزات و دیگر عناصر پشتیبان مثل رسانه‌ها را به‌عنوان سخت‌افزار در نظر بگیریم، وجود ورزشکاران نخبه که رقابت را شکل می‌دهند، به‌عنوان نرم‌افزار برگزاری موفق هر رویداد ورزشی ضروری است و می‌توان ادعان کرد که تأمل در اصل «سریع‌تر، بالاتر، قوی‌تر»^۲ المپیک (سجادی، ۱۳۸۵) نشان‌دهنده این است که امروزه رقابت در

---

1. Business

2. Citius, Altius, fortius

بهترین و بالاترین سطح ورزش و خلاقیت ورزشکاران برجسته هر رشته ورزشی در خلق صحنه‌های خارق‌العاده و جذاب در مسابقات مختلف، از عوامل مهمی است که در لذت‌بخشی ورزش برای افراد جامعه مؤثرند و موجبات علاقه‌مندی اقشار مختلف مردم را نیز به تماشای مسابقات هر رشته ورزشی فراهم می‌آورند، هندبوک^۱ پژوهش در روان‌شناسی ورزش، ورزشکار نخبه را کسی می‌داند که در سطح ملی یا بین‌المللی و یا حرفه‌ای به رقابت بپردازد (سینگر، مورفی و تنانت^۲، ۱۹۹۳). در فرهنگ علم ورزش و تمرین نیز نخبه به فردی گفته می‌شود که مستعدتر، برتر و یا تمرین‌کرده‌تر از دیگران باشد (بیتمن، مک‌آدام و سارجنت^۳، ۲۰۰۶: ۷۶). پس مفهوم نخبگی در ورزش ارتباط تنگاتنگی با ورزش‌های قهرمانی و حرفه‌ای دارد و ورزشکارانی را که دست‌کم در سطح لیگ‌های برتر کشوری فعالیت می‌کنند، می‌توان جزو ورزشکاران نخبه محسوب کرد. ورزشکاران نخبه در هر جامعه که از آنان با عنوان ستاره‌های ورزشی یاد می‌شود، نقش الگویی برای افراد مختلف جامعه، به‌ویژه نوجوانان و جوانان دارند (جلالی فراهانی و علی‌دوست قهفرخی، ۱۳۹۰) و بسیاری از کودکان و نوجوانان با الگو قرار دادن ورزشکاران محبوب خود آرزو دارند در آینده تبدیل به ستاره‌هایی معروف در رشته‌های مختلف ورزشی شوند و از منافع همچون شهرت و محبوبیت و کسب درآمد بهره‌مند گردند. علاوه بر تأثیر نقش الگویی ورزشکاران در گرایش افراد مختلف به ورزش، رفتار و عقاید ورزشکاران محبوب و مطرح در جامعه نسبت به مسائل مختلف از جمله مصرف سیگار می‌تواند الگویی برای طرفدارانشان باشد و بلعکس وجود عادات صحیح در زندگی ورزشکاران بر روی جوانان و نوجوانان تأثیر مثبت خواهد داشت (حسامی و همکاران، ۱۳۸۹).

علی‌رغم توجه روزافزون محافل دانشگاهی و اندیشمندان رشته‌های مختلف به سبک زندگی، این مفهوم جزو آن دسته مفاهیمی است که ارائه تعریف دقیق و جامع از آن ساده نیست و در مورد ویژگی‌ها و شرایط آن اختلاف‌نظر وجود دارد. وجوه تشابه این مفهوم با دیگر مفاهیم در علوم انسانی همچون فرهنگ، سلیقه، گستره دربرگیری آن و دیدگاه‌های متفاوت در خصوص ویژگی‌ها، عناصر و شاخص‌های سبک زندگی، موجب شده دیدگاه‌های همسویی در مورد ویژگی‌های این مفهوم و تعریف آن وجود نداشته باشد. هرگونه پرداختن به این مفهوم مستلزم تفکر در مورد جنبه‌های مختلف آن است؛ جنبه‌هایی همچون عینی یا ذهنی بودن، فردی یا جمعی بودن، ارتباط و تعامل افراد حاضر در یک سبک، انتخابی بودن سبک زندگی و قدرت تمایز بخشی آن. از این رو در عصر حاضر که سبک‌های زندگی بسیار متکثر و متنوع شده‌اند و خود سبک‌های زندگی نیز بسیار سریع تغییر می‌کنند (انصاری، ۱۳۸۱)، مطالعه مفهوم سبک زندگی در جوامع مختلف بیش از هر زمان

-
1. Handbook
  2. Singer, Murphey & Tennant
  3. Bateman, McAdam & Sargeant

دیگری اهمیت پیدا کرده است. همچنین با توجه اهمیت رو به رشد ورزش در جوامع امروزی، همواره ورزشکاران نخبه و برگزیده یکی از گروه‌های مهم و مطرح در جامعه هستند که در مرکز توجه رسانه‌های ملی و افکار عمومی جامعه قرار دارند و علی‌رغم اینکه در بیشتر مواقع تعداد ورزشکاران نخبه و برگزیده در جامعه نسبت به کل جمعیت خیلی کم است، میزان تأثیرگذاری رفتار، عقاید و عادات آنها در زندگی بر اقشار مختلف مردم، به‌ویژه کودکان و نوجوانان، خیلی مشهود است؛ به‌طوری که تنها در عرصه ورزش، موفقیت و کسب افتخار ورزشکاران موجبات خوشحالی و غرور شهروندان جامعه را فراهم می‌آورد؛ در مقابل، ناکامی ورزشکاران در میادین مختلف و حتی رخ دادن برخی اعمال ناشایست و منفی ورزشکاران در زندگی شخصی، هرچند اندک، یأس و دلسردی شهروندان را به دنبال دارد. برای مثال، پس از کسب نتایج ضعیف تیم ملی والیبال ایران در مسابقات جام جهانی ۲۰۱۵ ژاپن، بسیاری از کارشناسان اظهار نظرات مختلفی کردند اما محمودی بازیکن پیشین تیم ملی با یک نگاه متفاوت نسبت به نتیجه نگرفتن تیم ملی والیبال معتقد است: «الآن می‌توانم هزار دلیل از ایرادهای فنی و تاکتیکی برایتان بتراشم اما اگر از من بپرسید می‌گویم آنچه الآن به این تیم لطمه می‌زند، چالش فرهنگی است. برادر خودم را مثال می‌زنم؛ این همه زمانی را که برای فضای مجازی می‌گذارند، چه کسی می‌گذارد؟ این رشد حباب‌گونه والیبال ما باعث شده شهرت بچه‌ها جلوتر از توان ظرفیتی‌شان پیش برود. بچه‌ها همه از بهترین‌ها هستند، اما مثلاً بروید بپرسید متوسط سواد آکادمیکشان چقدر است؟ شاید پایین‌تر از دیپلم. این یعنی تمام دنیای‌شان شده پول و والیبال. می‌گویند درس به چه دردمان می‌خورد؟ این نگاه هزار جور مشکل دیگر را به همراه می‌آورد» (ورزش سه، ۲ مهر ۱۳۹۴). از این رو می‌توان گفت با تجزیه و تحلیل سبک زندگی ورزشکاران نخبه می‌توان گامی مهم در راستای شناخت این افراد برداشت تا علاوه بر رصد و حتی کنترل تحولات آن، میزان تأثیرگذاری سبک زندگی این افراد را بر دیگران نیز بررسی کرد.

با وجود آنکه محققان مختلف نظریه‌های متعددی در حوزه سبک زندگی ارائه کرده و تعاریف فراوانی این مفهوم به دست داده‌اند، هیچ‌کدام از آنان توانایی توصیف ماهیت سبک زندگی ورزشکاران نخبه را ندارد. بنابراین، پژوهش پیش رو سعی دارد به‌صورت کیفی سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی را واکاوی علمی کند تا ضمن مشخص کردن ماهیت آن، شناخت جامعه علمی را نسبت به مهم‌ترین عناصر سبک زندگی، میزان اهمیت هرکدام از آنها و اهمیت نسبی مسائل ورزشی و غیرورزشی در زندگی ورزشکاران افزایش دهد.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به رویکرد کیفی پژوهش پیش رو ضروری است از رویکردی که بتواند به بازتولید مفهوم سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی و شناسایی ابعاد مختلف آن کمک کند، بهره گرفته شود. از این رو رویکرد این پژوهش تفسیری است. همچنین در این تحقیق به راهبرد نظریه داده‌بنیاد - به دلیل برخی ویژگی‌های خاص آن - توجه شده است. همچنان‌که بازرگان (۱۳۸۷) معتقد است: وقتی برای تبیین فرایندی نیازمند نظریه باشیم، تحقق این امر مستلزم استفاده از راهبردی است که متضمن ساخت نظریه باشد. تحت این شرایط، محققان استفاده از روش نظریه داده‌بنیاد را پیشنهاد کرده‌اند. به‌ویژه، زمانی که نظریه‌های موجود به‌خوبی قادر به تبیین چنین فرایندی نباشند، به کمک نظریه داده‌بنیاد می‌توان درباره وقوع این فرایند یا مشکل یا افراد مورد مشاهده، نظریه‌ای را صورت‌بندی کرد. از این رو همان‌گونه که اشاره شد، مطابق پژوهش‌های قبلی نظریه‌ای در خصوص سبک زندگی ورزشکاران نخبه وجود ندارد و به‌کارگیری روش نظریه داده‌بنیاد قابل توجیه است؛ زیرا به پژوهشگر اجازه می‌دهد با ذهنی باز و به دور از پیش‌داوری و فرضیه به گردآوری و تحلیل داده‌ها بپردازد.

در این پژوهش از بین رهیافت‌های مختلف نظریه‌سازی داده‌بنیاد، از رهیافت گلگیری^۱ بهره گرفته شد. این رهیافت که در سال ۱۹۹۲ معرفی شد، در برخی منابع، نسخه کلاسیک نظریه داده‌بنیاد معرفی شده است (آرتینین، گیسکه و کوون^۲، ۲۰۰۹: ۱). این رهیافت علی‌رغم شباهت‌هایی با رویکرد استراوس و کوربین^۳، در مواردی تفاوت‌های اساسی با رویکرد مذکور دارد. از ویژگی‌های اساسی رویکرد گلگیری این است که تمرکز و توجه پژوهش به نگرانی مشارکت‌کنندگان بیشتر از خود محقق است (گلگیری، ۱۹۹۸، ۴۴). همچنین در رویکرد گلگیری محقق نیاز دارد مدت‌زمان طولانی در محیط پژوهش بماند تا بتواند نگرانی اصلی^۴ مشارکت‌کنندگان را شناسایی کند؛ به طوری که به مقوله محوری یا فرایندی که پاسخ مشکل را به تصویر می‌کشد، اجازه ظهور داده شود. از آنجا که هدف پژوهش دریافت پاسخ از هر شخص برای مجموعه‌ای از سؤالات نیست، بلکه کشف نگرانی اصلی و الگوهای رفتاری مشارکت‌کنندگان است، هر سؤال و یا مشاهده‌ای می‌تواند مناسب باشد به شرطی که به محقق در درک اینکه چه چیزی در دنیای تجارب مشارکت‌کنندگان در جریان است، کمک کند. از این رو، همه مشارکت‌کنندگان نیاز ندارند به سؤالات مشابهی پاسخ دهند (آرتینین، گیسکه و کوون، ۲۰۰۹، ۱۹).

-
1. Glaserian Grounded Theory
  2. Artinian, Giske & Cone
  3. Strauss and Corbin's Approach
  4. Main Concern

در رویکرد ظاهر شونده^۱ دو نوع یا مرحله برای کدگذاری وجود دارد: ساده و واقعی^۲. در اولین مرحله داده‌ها شکسته می‌شوند و سپس به لحاظ مفهومی گروه‌بندی می‌گردند و در کدگذاری واقعی یا باز، مقوله‌ها و ویژگی‌های آنها تولید می‌شود (جونز و آلونی^۳، ۲۰۱۱: ۵). از دیگر اقداماتی که در رویکرد گلپزری باید بدانها توجه کرد، عبارتند از یادداشت‌نگاری، کدگذاری نظری، کدگذاری انتخابی و نگارش نظریه. یادداشت‌ها گزارش نظریه‌پردازانه ایده‌هایی در مورد کدها و روابط بین آنها هستند که به فکر تحلیل‌گر در هنگام کدگذاری خطور می‌کنند (دانایی‌فرد، الوانی و آذر، ۱۳۹۴: ۱۱۱). نظریه‌پردازان داده‌بنیاد یادداشت‌نگاری را مرحله میانی بین جمع‌آوری داده‌ها و نوشتن یک پیش‌نویس از نظریه تعریف می‌کنند (چارمز^۴، ۲۰۰۸: ۱۶۶). در قدم بعدی، یادداشت‌ها دسته‌بندی^۵ می‌شوند که این کار کلید فرموله‌کردن نظریه برای ارائه به دیگران است. هنگامی که کدها و یادداشت‌ها انباشته شدند، شروع به دریافتن روابط بین آنها می‌کنیم. این فرایند، کدگذاری نظری خوانده می‌شود. کدهای نظری به وسیله به هم بافتن مفاهیم شکسته شده به صورت فرضیه‌ها، نظریه را یکپارچه می‌کنند. این فرضیه‌ها در یک نظریه با هم عمل می‌کنند و دغدغه اصلی مشارکت‌کنندگان را تشریح می‌کنند (دانایی‌فرد، الوانی و آذر، ۱۳۹۴: ۱۱۲). کدگذاری انتخابی نیز به معنای محدود کردن کدگذاری به آن دسته از متغیرهایی است که مربوط به متغیر محوری هستند (آرتینین، گیسکه و کوون، ۲۰۰۹: ۶۳). در نهایت، زمانی که مقوله‌های مختلف به همدیگر و به متغیر مرکزی مرتبط شدند، محصول نظریه‌سازی داده‌بنیاد شکل می‌گیرد و شبیه به نظریه می‌شود.

افرادی نظیر خبرگان مدیریت ورزشی، جامعه‌شناسی ورزشی، مربیان و ورزشکاران پیش‌کسوت، مدیران ورزشی و روان‌شناسان ورزشی جامعه آماری این پژوهش کیفی برای انجام مصاحبه‌ها محسوب می‌شوند. ملاک انتخاب این افراد مواردی نظیر داشتن تألیفات در زمینه سبک زندگی، سابقه طولانی ورزشکاری و ارتباط فعلی با ورزشکاران به‌عنوان مربی و مناسب تشخیص داده شدن و معرفی شدن توسط مصاحبه‌شونده‌های اولیه (نمونه‌گیری گلوله برفی) بود. در تحقیق کیفی معمولاً از نمونه‌گیری احتمالی خودداری می‌کنند؛ زیرا این روش مناسبی برای یافتن افراد با اطلاعات غنی و خود ابزار نیست (پرویزی، صلصالی و ادیب حاج‌باقری، ۱۳۸۹: ۲۱). از این رو در این پژوهش ابتدا نمونه‌ها به صورت هدفمند انتخاب شدند و فرایند نمونه‌گیری به صورت گلوله برفی ادامه پیدا کرد و با

-
1. Emergent
  2. Simple & Substantive
  - 3 Jones & Alony
  4. Charmaz
  5. Sorting

انجام مصاحبه‌های عمیق با ۱۹ نفر خبره و رسیدن به معیار اشباع نظری به اتمام رسید. بنا به توصیه گلیزر مبنی بر ماندن طولانی‌مدت در محیط پژوهش، انجام مراحل مصاحبه و تحلیل هم‌زمان مدت‌زمانی برابر با چهار ماه به خود اختصاص داد تا محقق از انتخاب نگرانی اصلی و مقوله محوری نامناسب اجتناب کند.

مصاحبه‌های عمیق فردی با هر کدام از مشارکت‌کنندگان مدت‌زمانی بین ۳۰ تا ۷۰ دقیقه طول کشید. با توجه به رویکرد گلیزری پژوهش همه مصاحبه‌شوندگان به سؤالات یکسانی پاسخ ندادند، اما با طرح سؤالاتی سعی شد مصاحبه‌ها هدایت شوند. فرایند انجام مصاحبه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها تا مرحله اشباع نظری مقوله‌ها و به بیان واضح‌تر، تا جایی که امکان دستیابی به داده‌های جدیدتر فراهم نبود، ادامه یافت.

پژوهشگران برای اطمینان از روایی و پایایی پژوهش‌های کیفی، پیشنهاد می‌کنند استراتژی‌های ممیزی پژوهشی در فرایند پژوهش مدنظر قرار گیرد؛ به طوری که روایی و پایایی پژوهش به جای تأیید و یا رد از جانب داوران خارجی، به طور فعال حاصل شود. حساسیت پژوهشگر، انسجام روش‌شناسی، متناسب‌بودن نمونه، گردآوری و تحلیل هم‌زمان داده‌ها از جمله این موارد است (دانایی‌فرد و مظفری، ۱۳۸۷). در این پژوهش نیز برای دستیابی به روایی و پایایی، علاوه بر رعایت اصول گفته‌شده در بالا، کدهای تولیدشده در یک فرم در اختیار چهار نفر از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت. این فرم با پنج ستون طراحی شد که ستون اول مقوله اصلی، ستون دوم مقولات فرعی زیرمجموعه آن و ستون سوم تعریف و ویژگی‌های هر مقوله را در بر داشت؛ در ستون چهارم میزان مناسب‌بودن مقوله‌های فرعی و اصلی با توجه به تعاریف و ویژگی‌ها پرسیده شد و در ستون آخر از مشارکت‌کنندگان خواسته شد نظرات اصلاحی و تکمیلی خود را یادداشت کنند. در نهایت، با جمع‌بندی ارزیابی مشارکت‌کنندگان، روایی و پایایی نتایج تأیید شد. همچنین دو تن از متخصصان آشنا با نظریه داده‌بنیاد بر مراحل مختلف کدگذاری، مفهوم‌سازی، استخراج مقولات و تدوین نظریه نظارت داشتند.

نتایج

جدول شماره یک جزئیات مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها را نشان می‌دهد. با توجه به جدول می‌توان از متناسب‌بودن نمونه‌های پژوهش اطمینان حاصل کرد.

جدول ۱- جزئیات مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

تعداد	متغیر	
۳	کارشناسی	تحصیلات
۳	کارشناسی ارشد	
۱۳	دکتری	
۱۳	بله	سابقه بازی در لیگ برتر
۶	خیر	
۱۰	بله	سابقه مربی‌گری
۹	خیر	
۱۰	دانشگاه	حوزه فعالیت فعلی
۷	مربی‌گری	
۲	سایر	
۱۹	جمع	

در این پژوهش محقق با خواندن چندباره مصاحبه‌های پیاده‌شده و توجه به کل مباحث مطرح‌شده سعی کرد به فهمی کلی از مصاحبه‌ها دست یابد و نگرانی اصلی مشارکت‌کنندگان را پیدا کند؛ سپس با خواندن بخش‌های مختلف هر مصاحبه و تحلیل تک‌تک کلمات، عبارات، جملات و پاراگراف‌ها مفاهیم، کدها و مقوله‌ها تولید گردید.

ماهیت سبک زندگی ورزشکار نخبه: اولین مفهومی که مشارکت‌کنندگان در مورد سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی ذکر کردند، ارائه تعاریفی مختلف از این مفهوم و توضیحات پیرامون آن بود. برخی از مهم‌ترین تعاریف ارائه‌شده در جدول شماره ۲، آمده است.

جدول ۲- تعاریف سبک زندگی از دیدگاه مشارکت‌کنندگان

مشارکت‌کننده	تعریف
۱ م	سبک زندگی ورزشکار نخبه بر اساس ویژگی‌های رشته ورزشی او مشخص می‌شود. این ویژگی‌ها مثل دین یا جنسیت هستند؛ به عبارتی افراد با پذیرش فعالیت در یک رشته باید همه اصول آن رشته را رعایت کنند.
۲ م	مدل یا چهارچوبی که یک ورزشکار بر اساس آن مسائل زندگی خود را در بستر محیط متغیر حل می‌کند.
۳ م	سبک زندگی ورزشکاران قبل از بروز نخبگی بیشترین اثر را بر سبک زندگی زمان نخبگی آنها دارد. بعد از بروز نخبگی دو مسئله رفاه نسبی اقتصادی و شهرت، به سبک زندگی فرد اضافه می‌شود؛ از این رو باید فرد ورزشکار نخبه، مهارت‌های لازم را برای مدیریت زندگی خود کسب کند.
۴ م	سبک زندگی یک ورزشکار نخبه یعنی شیوه‌ای که بدان طریق دو دسته از مسائل زندگی خود را مدیریت می‌کند؛ دسته اول امورات درون میدان ورزش است و دسته دوم شامل همه امورات زندگی خارج از مستطیل سبز.

ادامه جدول ۲- تعاریف سبک زندگی از دیدگاه مشارکت‌کنندگان

مشارکت‌کننده	تعریف
م ۵	سبک زندگی هر فرد ورزشکار همه ویژگی‌های منحصربه‌فرد زندگی اوست که از یک ورزشکار به ورزشکار دیگر متفاوت است؛ اما همه ورزشکاران باید در خطوط کلی‌ای به نام حرفه‌ای بودن مشترک باشند.
م ۶	سبک زندگی طرز مشخص زندگی هر ورزشکار نخبه است که تحت تأثیر خطوط کلی اجتماعی و اقتصادی جامعه شکل گرفته است و با انتخاب‌های فرد ورزشکار به منصفه ظهور می‌رسد.
م ۷	سبک زندگی یک ورزشکار نخبه فلسفه و دیدگاه او را نسبت به زندگی نشان می‌دهد و برای یک ورزشکار نخبه سبک زندگی یعنی سخت‌کوشی، یعنی حرفه‌ای بودن، یعنی تلاش برای رسیدن به قله‌های موفقیت.

نگرانی اصلی مشارکت‌کنندگان در مورد سبک زندگی ورزشکار نخبه: پس از توصیف ماهیت سبک زندگی یک ورزشکار نخبه، بیشترین تمرکز مشارکت‌کنندگان به وجود مشکلات متعددی در زندگی فعلی ورزشکاران نخبه ایرانی بود. مشارکت‌کنندگان به سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی ویژگی‌هایی از قبیل موارد زیر را نسبت دادند: بی‌نظمی در امورات مختلف زندگی، نداشتن سواد مالی و اقتصادی، مسلط‌نبودن به مهارت‌های ارتباطی مناسب یک ورزشکار معروف، بی‌علاقه‌گی به تغییر نوع زندگی، مصرف تجملی بیش‌ازحد به منظور بروز خود، مغلطه‌بازی رسانه‌ای برای یافتن تیم، بهره‌نگرفتن از مشاوران متخصص در زمینه‌های مختلف، رعایت‌نکردن رژیم غذایی مناسب، رعایت‌نکردن ساعات خواب و بیداری، درگیرشدن بیش‌ازاندازه در شوهای تبلیغاتی، نداشتن مطالعه کافی در راستای بالا بردن دانش و تخصص. نمونه‌هایی از نقل‌قول‌های مشارکت‌کنندگان به شرح زیر است:

«این چه سبک زندگی است که ورزشکار ساعت ۱۱ صبح بیدار می‌شود و صبحانه نمی‌خورد و ناهارش یک کیک شکلاتی است؟» (م ۱). «تعداد زیادی از ورزشکاران هیچ برنامه‌ای برای دخل و خرج خود ندارند و بی‌حساب و کتاب خرج می‌کنند؛ به طوری که بسیاری از ورزشکاران ایرانی با وجود درآمد خوب، پس از اتمام دوران ورزشی در کوچک‌ترین هزینه‌ها می‌مانند و دستشان خالی است» (م ۲). «در دیگر نقاط دنیا پذیرفته شده است که یک ورزشکار در زمینه‌های مختلف از وجود مشاوران متخصص بهره می‌برد، اما متأسفانه ورزشکاران ما به جای این کارها به مغلطه‌بازی رسانه‌ای روی می‌آورند» (م ۸). «اینها معمولاً نه صاحب تخصص مالی‌اند نه صاحب دیدگاه خوبی در مورد مسائل مالی؛ حتی در بسیاری از مواقع حاضر نیستند از افراد آگاه نیز کمک بگیرند» (م ۹). «به جرأت می‌توانم بگویم میزان مطالعه در ورزشکاران ما صفر است؛ حتی عده‌ای از اینها نیز که به دنبال مدارک و مدارج مربی‌گری هستند، اکراه زیادی در مطالعه و یادگیری دارند. در حالی که اگر زیدان مربی می‌شود، ابتدا دوره دیده است؛ نه فقط دوره‌های فنی، بلکه دوره‌های اخلاقی و فرهنگی

و چیزهای دیگر» (م ۱۰). «ورزشکار ما هنوز یاد نگرفته یعنی نتوانسته‌ایم به او یاد بدهیم که باید تمام ارتباطات و مصاحبه‌های او بر اساس منشور باشگاه باشد؛ در نتیجه بعد از بازی با یک مصاحبه احساسی حرفی می‌زند که تبعاتش سنگینی برای او خواهد داشت» (م ۱۱). بررسی کلیت مصاحبه‌های اجراشده و همچنین تحلیل جزءبه‌جزء بخش‌های مختلف آن نشان داد که مهم‌ترین نگرانی مشارکت‌کنندگان این بود که «ورزشکاران ایرانی اصول حرفه‌ای را در زندگی رعایت نکنند». از این رو، در ادامه با توجه به نگرانی اصلی مشارکت‌کنندگان و مقوله محوری پژوهش، مصاحبه‌های بیشتر به سمت غنی کردن این مقوله هدایت شد.

مقوله‌های سبک زندگی ورزشکار نخبه ایرانی: کدگذاری مصاحبه‌های اجراشده به همراه یادداشت‌های محقق انبوهی از کدها را تولید کرد که با بررسی مشابهت‌ها و دسته‌بندی آنها ۱۵ مقوله اصلی و ۴۹ مقوله فرعی شناسایی گردید؛ سپس شروع به دریافتن روابط بین مقوله‌ها کردیم تا بتوانیم درکی جامع از سبک زندگی ورزشکار نخبه ایرانی داشته باشیم. مقولات به‌دست‌آمده در سه طبقه کلی قابل‌تقسیم‌اند: طبقه اول به ساختارهای تأثیرگذار در شکل‌گیری سبک زندگی ورزشکار نخبه اشاره می‌کند، طبقه دوم نظامی است از تمایلات نسبتاً بادوام در زندگی فرد ورزشکار که خودش را در امورات مختلف زندگی بروز می‌دهد و طبقه سوم نیز «فرایند اجتماعی پایه» مربوط به مقوله محوری را نشان می‌دهد. جدول شماره سه جزئیات مقوله‌های پژوهش و شکل شماره یک به‌صورت بصری مقولات اصلی و مهم‌ترین روابط بین آنها را نشان می‌دهد.

جدول ۳- جزئیات مقوله‌های پژوهش

ردیف	طبقه	مقوله اصلی	مقوله فرعی	فراوانی تکرار	نمونه منبع کد
۱	طبقه اول سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی	کلان	ساختار اقتصادی	۱۲	م ۴، م ۵، م ۹، م ۱۱، م ۱۵
۲			ساختار اجتماعی - فرهنگی	۹	م ۱، م ۸، م ۱۰، م ۱۳، م ۱۶
۳			ساختار سیاسی - قانونی	۸	م ۲، م ۳، م ۷، م ۱۱، م ۱۲
۴			ساختار ورزش کشور	۱۱	م ۴، م ۶، م ۸، م ۱۲، م ۱۹
۵			مذهب	۸	م ۳، م ۵، م ۶، م ۱۳، م ۱۶
۶			سبک‌های حرفه‌ای جهانی	۹	م ۵، م ۷، م ۱۱، م ۱۴، م ۱۷
۷		خرد	سبک‌های استبدادی نخبگان سنتی	۱۲	م ۱، م ۳، م ۷، م ۱۲، م ۱۵
۸		طبقه دوم شرایط فردی ورزشکار	شرایط خانوادگی فعلی	۸	م ۲، م ۳، م ۶، م ۸، م ۱۲
۹			ایده آل‌های فرد	۷	م ۴، م ۶، م ۱۳، م ۱۴، م ۱۶
۱۰			عوامل روانی شخصیتی	۹	م ۴، م ۸، م ۱۴، م ۱۵، م ۱۷
۱۱			کمبودهای دوران کودکی	۱۰	م ۲، م ۳، م ۹، م ۱۳، م ۱۸

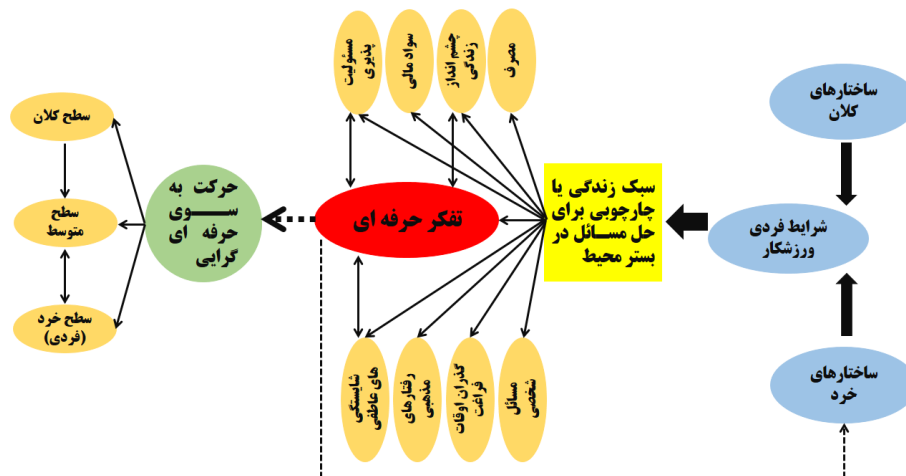
1. Basic Social Process (BSP)

جدول ۳- جزئیات مقوله‌های پژوهش

ردیف	طبقه	مقوله اصلی	مقوله فرعی	فراوانی تکرار	نمونه منبع کد		
۱۲	نظامی از تمایلات نسبتاً بادوام	مسئولیت	اجتماعی	۱۳	م ۳، ۵، م ۶، م ۹، م ۱۲، م ۱۴		
۱۳		پذیری	نسبت به ورزش	۱۱	م ۱، م ۶، م ۸، م ۷، م ۱۳، م ۱۸		
۱۴			آینده‌نگری مالی	۱۴	م ۱، م ۳، م ۸، م ۹، م ۱۵		
۱۵		سواد مالی	مقتصد مالی	۱۲	م ۱، م ۲، م ۴، م ۷، م ۱۱، م ۱۲		
۱۶			بهره‌گیری از مشاوره مالی	۱۵	م ۴، م ۵، م ۹، م ۱۱، م ۱۸		
۱۷		مصرف	مادی	۱۲	م ۳، م ۴، م ۸، م ۱۳، م ۱۵		
۱۸			فرهنگی	۹	م ۱، م ۳، م ۷، م ۱۰، م ۱۷		
۱۹			خانوادگی	۸	م ۴، م ۷، م ۹، م ۱۳، م ۱۸		
۲۰		فراغت و	مجازی	۹	م ۱، م ۳، م ۵، م ۸، م ۱۳، م ۱۷		
۲۱		تفریح	تمتاز	۱۱	م ۴، م ۶، م ۹، م ۷، م ۱۲، م ۱۵		
۲۲			بسته	۱۰	م ۶، م ۸، م ۱۱، م ۱۴، م ۱۹		
۲۳		نظامی از تمایلات نسبتاً بادوام	تفکر	نظم و انضباط	۱۴	م ۱، م ۲، م ۵، م ۷، م ۱۰، م ۱۴	
۲۴				منش ورزشی	۱۰	م ۲، م ۴، م ۶، م ۹، م ۱۱، م ۱۵	
۲۵				حرفه‌ای	روابط حرفه‌ای	۱۳	م ۱، م ۳، م ۷، م ۸، م ۱۱، م ۱۳
۲۶					وقت‌شناسی	۱۱	م ۳، م ۵، م ۷، م ۱۰، م ۱۳
۲۷			چشم‌انداز	تحصیلی	۸	م ۲، م ۴، م ۶، م ۹، م ۱۱، م ۱۶	
۲۸				سیاسی	۹	م ۴، م ۵، م ۶، م ۸، م ۱۳، م ۱۴	
۲۹				زندگی	اقتصادی - شغلی	۱۱	م ۱، م ۴، م ۵، م ۷، م ۱۱، م ۱۶
۳۰					خوش‌نامی	۱۰	م ۱، م ۳، م ۷، م ۸، م ۱۰، م ۱۷
۳۱		شایستگی	هوش عاطفی	۸	م ۳، م ۵، م ۷، م ۹، م ۱۳، م ۱۵		
۳۲			خودمدیریتی	۹	م ۴، م ۶، م ۸، م ۱۰، م ۱۳		
۳۳			خودمراقبتی	۹	م ۱، م ۶، م ۷، م ۸، م ۹، م ۱۱		
۳۴		رفتارهای	وظایف شرعی	۷	م ۲، م ۳، م ۵، م ۹، م ۱۰، م ۱۴		
۳۵		مذهبی	روابط مذهبی	۸	م ۲، م ۳، م ۶، م ۹، م ۱۲، م ۱۴		
۳۶		مسائل شخصی	ازدواج	۷	م ۳، م ۵، م ۹، م ۱۱، م ۱۲		
۳۷			وابستگی به دیگران	۹	م ۲، م ۳، م ۶، م ۸، م ۱۳، م ۱۶		
۳۸			بهداشت	۶	م ۲، م ۶، م ۸، م ۱۰، م ۱۲		

ادامه جدول ۳- جزئیات مقوله‌های پژوهش

ردیف	طبقه	مقوله اصلی	مقوله فرعی	فراوانی تکرار	نمونه منبع کد
۳۹	سطح کلان	سطح کلان	برنامه‌های حمایت تحصیلی	۱۱	م ۰۷، م ۱۰، م ۱۲، م ۱۵، م ۱۶
۴۰			تدوین الگوی مناسب سبک زندگی	۱۰	م ۰۱، م ۰۳، م ۱۱، م ۱۳، م ۱۶
۴۱			ایجاد دانشکده‌های ویژه ورزشی	۱۲	م ۰۲، م ۰۶، م ۱۱، م ۱۴، م ۱۹
۴۲			ایجاد ساختارهای ورزش حرفه‌ای	۱۴	م ۰۱، م ۰۳، م ۰۹، م ۱۰، م ۱۱
۴۳			تدوین آیین‌نامه‌های دقیق برای باشگاه‌ها	۱۲	م ۰۲، م ۰۳، م ۰۵، م ۰۶، م ۱۱، م ۱۹
۴۴			حمایت اجتماعی از ورزشکار	۱۳	م ۰۴، م ۰۷، م ۱۰، م ۱۱، م ۱۲
۴۵			بهره‌گیری از افراد حرفه‌ای در باشگاه‌ها	۱۵	م ۰۹، م ۱۰، م ۱۳، م ۱۵، م ۱۹
۴۶			توجه ویژه به مدارس ورزشی	۱۱	م ۰۴، م ۰۷، م ۰۹، م ۱۳، م ۱۵
۴۷			آموزش‌های تخصصی در حوزه‌های مختلف	۱۵	م ۰۱، م ۰۵، م ۰۷، م ۰۸، م ۱۲، م ۱۴
۴۸			سطح خرد	سطح خرد	هدف‌گزینی مناسب فردی
۴۹	انتخاب الگوی مناسب ورزشی	۱۰			م ۰۴، م ۰۵، م ۰۶، م ۰۹، م ۱۲، م ۱۷

شکل ۱- روابط بین مقوله‌های سبک زندگی ورزشکار نخبه

همان‌گونه که گفته شد از دیدگاه مشارکت‌کنندگان، مهم‌ترین مشکل سبک زندگی ورزشکاران ایرانی، رعایت‌نکردن اصول حرفه‌ای‌گرایی در زندگی بود که می‌توان آن را با نبود تفکر حرفه‌ای در بین ورزشکاران ایرانی مرتبط دانست. از این رو با توجه به اهمیت تفکر حرفه‌ای در بین ورزشکاران، این مقوله به‌عنوان مقولهٔ محوری انتخاب گردید. اهمیت حرفه‌ای‌بودن از دیدگاه مشارکت‌کنندگان به قدری بود که معتقد بودند یک ورزشکار باید در همهٔ شئون زندگی خود حرفه‌ای باشد. حتی حرفه‌ای‌گرایی علاوه بر تأثیرگذاری بر دیگر جنبه‌های زندگی، قابلیت تأثیرگذاری بر ساختارهای خرد شکل‌دهندهٔ سبک زندگی ورزشکار نخبه را دارد. چند مورد از سخنان مشارکت‌کنندگان به شرح زیر است:

«برای یک ورزشکار باید سبک زندگی بر اساس حرفه‌ای‌بودن باشد؛ منظور از حرفه یعنی از آن طریق کسب درآمد می‌کند» (م ۱). «یک ورزشکار کل زندگی‌اش باید در رژیم باشد؛ منظور از رژیم نه فقط رژیم غذایی، بلکه کنترل همهٔ ابعاد زندگی است؛ مثلاً ورزشکار باید بداند کجا حرف بزند، کی حرف بزند و چگونه حرف بزند» (م ۳). «ورزشکار پس از رسیدن به نخبگی باید برای خودش یک پروسهٔ ده‌سالهٔ قهرمانی در نظر داشته باشد؛ پروسه‌ای که کل زندگی او را حتی پس از اتمام ورزش تحت تأثیر قرار خواهد داد. از این رو باید انتخاب‌هایی بکند که کاملاً با معیارهای حرفه‌ای‌بودن در رشته‌اش همخوانی داشته باشند» (م ۱۲). «آداب معاشرت در ارتباطات با خانواده، مربی، سرپرست، هم‌بازی و... فوق‌العاده مهم است و علاوه بر برقراری ارتباط باید این ارتباط بر پایهٔ احترام باشد» (م ۱۳). «حرفه‌ای‌ها در زمینه‌های مختلف مشاور دارند. ما به این افراد حرفه‌ای می‌گوییم و ملاک فقط پول گرفتن و نگرفتن نیست. حتی در بین نوجوانان و جوانان افرادی داریم که به دنبال برنامه‌های حرفه‌ای هستند، در حالی که فعلاً قراردادی ندارند و یا پولی نمی‌گیرند» (م ۹). «تنها یک ورزشکار حرفه‌ای به‌تمام‌معنا می‌تواند علاوه بر مدیریت زندگی خود، بر چهارچوب‌های غلط زندگی تحمیلی از طرف برخی نخبگان سنتی نیز غلبه کند» (م ۱۱).

در رویکرد گلیزری نظریهٔ داده‌بنیاد علاوه بر ظهور مقولهٔ محوری که همیشه وجود دارد، یک فرایند اجتماعی پایه نیز در پیرامون مقولهٔ محوری ظاهر می‌شود. در واقع فرایند اجتماعی پایه نشان‌دهندهٔ تحول یک فرایند در طول زمان است و الگوهای رفتاری را نشان می‌دهد که برای حل یک مسئله و مشکل می‌توان آنها را به کار برد. در نظریهٔ داده‌بنیاد ظهور فرایندهای اجتماعی پایه ایدئال است، اما الزامی نیست. رعایت‌نشدن اصول حرفه‌ای‌گرایی در زندگی ورزشکاران ایرانی که در این پژوهش به‌عنوان مشکل اجتماعی سبک زندگی ورزشکاران در نظر گرفته شد، فرایند اجتماعی پایهٔ «حرکت به سمت حرفه‌ای‌گرایی» را به دنبال داشت. این اصطلاح نیز خودش یک مقوله است و حاصل دگداری‌های متون مصاحبه و تلفیق یادداشت‌های محقق است و اشاره به فرایندهایی دارد که یک

ورزشکار باید با گذشت زمان در آنها حرکت کند. فرایند بودن این مقوله از آنجا ناشی می‌شود که حرفه‌ای‌گرایی مفهومی تک‌بعدی نیست و باید عوامل متعددی در حصول آن همکاری کنند. همچنین گذر از زندگی غیرحرفه‌ای به حرفه‌ای در ورزشکاران یک فرایند زمان‌بر خواهد بود. دقت در سمت چپ شکل شماره یک نشان می‌دهد که رعایت‌نشدن اصول حرفه‌ای در زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی دلایل متعددی دارد و تنها به خود شخص ورزشکار وابسته نیست و شاید تأثیر و نقش ساختارهای کلان و متوسط در ترجیح زندگی غیرحرفه‌ای از جانب یک ورزشکار به مراتب بیشتر از او باشد. همچنین با توجه به شکل هرگونه حرکت به سمت حل مشکل حرفه‌ای نبودن ورزشکاران نخبه ایرانی نیز فقط با خواست و تلاش خود ورزشکار شاید ممکن نباشد و باید عوامل متعدد خرد، متوسط و کلانی در این راستا همکاری کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش با روش کیفی به دنبال بازتولید مفهوم سبک زندگی برای ورزشکاران نخبه ایرانی بودیم. برای اطمینان از روایی و پایایی پژوهش یافته‌ها به تأیید مشارکت‌کنندگان رسید. با جمع‌بندی نظرات مشارکت‌کنندگان می‌توان این تعریف را از سبک زندگی ورزشکار نخبه ارائه کرد: چهارچوبی است که بر اساس انتخاب‌های فرد و تحت تأثیر نیروهای اجتماعی و اقتصادی جامعه شکل گرفته و راهنمای کنش‌ها و رفتارهای ورزشکار در حل مسائل ورزشی و غیرورزشی زندگی قرار می‌گیرد. این چارچوب باید در حالت مطلوب ورزشکار نخبه را به تداوم موفقیت و رسیدن به اوج عملکرد هدایت کند. دو جنبه از تعریف مذکور با نظرات آدلر (۱۹۵۶) و بورديو (۱۹۸۴) مشابهت دارد، که به آنها اشاره می‌شود.

نکته اول اینکه چهارچوب سبک زندگی ورزشکار نخبه ایرانی بر اساس انتخاب‌های او شکل می‌گیرد و به منصفه ظهور می‌رسد و ساختارهای جامعه علی‌رغم تأثیرگذاری بر انتخاب‌های فردی، تحمیل‌کننده یک سبک زندگی خاص به ورزشکار نخبه نیستند. در این پژوهش بر اهمیت عوامل ساختاری، سیاسی - قانونی، اجتماعی - فرهنگی، ساختار ورزش کشور و مذهب به‌عنوان نیروهای کلان شکل‌دهنده سبک زندگی تأکید شد؛ در عین حال، نیروهایی نظیر گسترش سبک‌های حرفه‌ای در دنیا و سبک‌های بعضاً استبدادی نخبگان سنتی نیز در شکل‌گیری سبک زندگی یک ورزشکار نخبه تأثیرگذارند. فرد با تأثیرپذیری از این نیروها و شرایط شخصی خودش چهارچوب موردنظر برای زندگی را شکل می‌دهد. این چهارچوب از آن جهت انتخابی است که تفاوت‌های زیادی در جنبه‌های مختلف عینی زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی - علی‌رغم یکسان بودن شرایط کلان و خرد و حتی مشابهت‌های شرایط فردی - مشاهده می‌کنیم. همچنین به اعتقاد بیشتر

مشارکت‌کنندگان، نامناسب بودن سبک‌های زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی نه حاصل تأثیرگذاری محیط و نه شرایط فردی آنهاست، بلکه زاییده انتخاب‌های ورزشکاران در زندگی است. بورديو (۱۹۸۴) بر اهمیت ساختارهای جهان اجتماعی در شکل‌گیری سبک زندگی با بهره‌گیری از اصطلاح هبیتوس^۱ که در زبان فارسی به ریختار، عادت‌واره، ملکه، خصلت و ساختمان ذهنی ترجمه شده است، تأکید می‌کند (بابایی، ۱۳۹۰). از جهت دیالکتیکی ساختمان ذهنی، محصول ملکه ذهن شدن ساختارهای جهان اجتماعی است؛ اگرچه ساختمان ذهنی، ساختار ملکه ذهن شده‌ای است که اندیشه و گزینش کنشگر را مقید می‌کند، اما تعیین‌کننده جبری اندیشه و کنش نیست؛ به عبارتی، مفهوم ساختمان ذهنی، تنها پیشنهاددهنده اندیشه و کنش است و انسان‌ها آگاهانه کنش خاصی را برمی‌گزینند (ثلاثی، ۱۳۸۰). پنگ، مک‌دونالد و های^۲ (۲۰۱۵) نیز در پژوهشی با عنوان «آیا من انتخاب می‌کنم؟» ضمن به کار بردن مفاهیم بورديو نظیر میدان، ساختمان ذهنی و سرمایه برای تحلیل بازتولید سبک زندگی جوانان چینی بر ارزش‌ها و سرمایه فرهنگی خانواده جوانان در انتخاب سبک زندگی تأکید می‌کنند. بر این اساس می‌توان استنباط کرد علی‌رغم تأثیرگذاری ساختارهای کلان، خرد و شرایط فردی، ورزشکاران نخبه ایرانی سبک زندگی خود را انتخاب می‌کنند.

نکته قابل‌تأمل دیگر این است که آیا ورزشکاران نخبه ایرانی همگی سبک زندگی یکسانی دارند یا می‌توان سبک‌های زندگی متفاوتی را بین آنها شناسایی کرد؟ در این خصوص با تأمل در نظریات آدلر (۱۹۵۶) که سبک زندگی را فردی دانسته و به تعداد افراد انسانی سبک زندگی متمایز در نظر می‌گیرد (فاضلی، ۱۳۸۲: ۶۶)، می‌توان بر وجود سبک‌های زندگی متفاوت بین ورزشکاران پی برد. همچنین به اعتقاد ابازری و چاووشیان (۱۳۸۱) امروزه مفهوم سبک زندگی گویای این واقعیت است که گروه‌بندی‌های اجتماعی، ابعاد و مقیاسی بسیار کوچک‌تر و متکثرتر از طبقه یا قشر اجتماعی یافته است؛ همچنان که پیتو^۳ (۲۰۱۳) نیز در بررسی ارتباط سبک‌های زندگی و طبقات اجتماعی در فاصله سال‌های ۱۹۷۴ تا ۲۰۱۰ در جامعه آمریکا، به تغییرات در تنوع سبک‌های زندگی در داخل و بین طبقات مختلف اجتماعی اشاره می‌کند. منظور از تنوع در داخل و بین طبقات اجتماعی این است که علاوه بر اینکه سبک‌های زندگی طبقات مختلف اجتماعی تفاوت‌های زیادی با هم دارند، حتی در شرایط متغیر امروزی تغییرات در سبک زندگی افراد داخل یک طبقه اجتماعی نیز محسوس و قابل‌مشاهده است. از این رو، این انتظار که در شرایط کنونی تنها با یک طبقه یا قشر به نام ورزشکاران نخبه ایرانی روبه‌رو هستیم، چندان منطقی به نظر نمی‌رسد و می‌توان این انتظار را داشت که سبک‌های زندگی متفاوتی بین ورزشکاران ایرانی وجود داشته باشد. مشارکت‌کنندگان در

---

1. Habitus

2. Pang, Macdonald & Hay

1. Petev

پژوهش نیز به وجود سبک‌های مختلف زندگی در بین ورزشکاران با ویژگی‌های خاص هر سبک اذعان کرده‌اند. همچنین در خصوص کارکرد این مفهوم، آدلر (۱۹۵۶) معتقد است سبک زندگی همه فرایندهای عمومی زندگی را تحت پوشش قرار می‌دهد و راه یکتا و فردی زندگی و دستیابی به هدف را معین می‌کند (مهدوی کنی، ۱۳۸۷: الف). بنابراین، سبک زندگی ورزشکار نخبه علاوه بر فراهم آوردن چهارچوبی برای حل مسائل ورزشی و غیرورزشی زندگی، در شرایط فعلی باید رسیدن به موفقیت و تداوم آن را نیز در آینده حمایت کند.

اما در خصوص تبیین سبک زندگی ورزشکار نخبه ایرانی و شناسایی مؤلفه‌های آن، نه مقوله عمده شامل تفکر حرفه‌ای، شایستگی‌های عاطفی، هدفمندی، سواد مالی، مسئولیت‌پذیری، مصرف، گذران اوقات فراغت، امورات فردی و بهداشت و رفتارهای مذهبی شناسایی گردید که هرکدام از این مقولات نیز ابعاد متعددی را شامل می‌شوند. سپس بر اساس معیارهایی نظیر تکرار زیاد، مرکزی‌بودن، ارتباط با مقوله‌های دیگر، توانایی تأثیرگذاری بر مقوله‌های دیگر و ایجاد تغییرات در آنها، «تفکر حرفه‌ای» به‌عنوان مقوله محوری سبک زندگی ورزشکار نخبه ایرانی در نظر گرفته شد. در نقطه مقابل، عمده‌ترین نگرانی مشارکت‌کنندگان، رعایت‌نشدن اصول حرفه‌ای‌گرایی از جانب ورزشکاران نخبه ایرانی بود که تبعات منفی زیادی برای آنها در زندگی دارد. در همین راستا، حرکت به سمت حرفه‌ای‌گرایی به‌عنوان فرایند اجتماعی پایه پژوهش انتخاب شد و نشان از فرایندی دارد که می‌تواند در گذر زمان مشکل مربوط به سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی را حل کند.

گسترده‌گی مفهوم سبک زندگی موجب شده در طول یک قرن اخیر (از سال‌های ۱۹۲۰ که سبک زندگی موردتوجه قرار گرفته است) محققان مختلف عناصر متنوعی را به‌عنوان مؤلفه‌ها و مصادیق عینی سبک زندگی پیشنهاد کنند و در مطالعات خود از آنها بهره ببرند. وینک^۱ (۲۰۰۲) در یک جمع‌بندی اشاره می‌کند مفهوم سبک زندگی، هسته پژوهش‌های بخش‌بندی‌های بازار بوده است و در ابتدا معمولاً با استفاده از عبارات فعالیت‌ها، علایق و عقاید انجام می‌شد. این محقق رویکرد جدیدی برای گونه‌شناسی سبک‌های زندگی با استفاده از مفاهیم اثبات‌تری شامل ارزش‌ها، سبک‌های زیبایی‌شناختی، چشم‌انداز زندگی و ترجیحات رسانه‌ای ارائه می‌کند. موسیس و اولاداپو^۲ (۲۰۱۳) در تحلیل سبک زندگی بازیکنان فوتبال لیگ زنان نیجریه، پرسشنامه‌ای با شش مؤلفه رژیم غذایی و تغذیه، استرس، ورزش و کنترل وزن، مصرف دخانیات، استعمال داروها و الکل و بهداشت و ایمنی برای ارزیابی سبک زندگی سلامت‌محور بازیکنان ارائه می‌کنند. مؤلفه‌های این پژوهش همپوشانی زیادی با مقولات فرعی پژوهش ما نظیر خودمراقبتی، امورات فردی و بهداشت

---

1. Vyncke

2. Moses & Oladapo

دارند. آرای، کو و راس^۱ (۲۰۱۴) نیز در مفهوم‌سازی تصویر برند ورزشکار یکی از ابعاد مهم مدل برند ورزشکاران را سبک زندگی قابل‌عرضه^۲ می‌دانند و منظور از سبک زندگی قابل‌عرضه، ویژگی‌هایی از زندگی بیرون از زمین ورزشکاران است که در بازار قابل‌عرضه هستند. سبک زندگی قابل‌عرضه سه زیرمؤلفه داستان زندگی، مدل نقش ورزشکار و کوشش‌های رابطه‌ای دارد که هرکدام از این زیرمؤلفه‌ها به ترتیب منعکس‌کننده «ارزش‌های شخصی ورزشکار و جذابیت‌های او»، «رفتارهای اخلاقی ورزشکار که از نظر جامعه قابل‌تقلید هستند» و «نگرش مثبت نسبت به تعامل با هواداران، تماشاگران، حامیان مالی و رسانه‌ها» هستند. به عبارتی، یک ورزشکار برای ایجاد تصویر مطلوبی از خود باید این ویژگی‌ها را داشته باشد. توجه به این مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌ها نیز بیانگر همخوانی آنها با مقوله‌ها و زیرمقوله‌هایی نظیر مسئولیت‌پذیری، تفکر حرفه‌ای (روابط حرفه‌ای)، هدفمندی (خوش‌نامی) و شایستگی‌های عاطفی پژوهش ماست. تفکر حرفه‌ای مقوله‌ای است که با ابعادی نظیر نظم و انضباط، منش ورزشی، روابط حرفه‌ای و وقت‌شناسی شناخته می‌شود و هرچه یک ورزشکار از تفکر حرفه‌ای بالاتری برخوردار باشد، سبک زندگی‌اش به سبک‌های زندگی حرفه‌ای ورزشکاران بزرگ و سرآمد در جهان نزدیک‌تر خواهد بود. این مقوله علاوه بر اهمیت فراوان می‌تواند بر همه هشت مقوله دیگر سبک زندگی تأثیرگذار باشد که البته این تأثیرگذاری بر روی برخی مقوله‌ها کمتر و بر روی برخی دیگر بیشتر خواهد بود. حتی یک ورزشکار با تفکر حرفه‌ای بالاتر می‌تواند بر ساختارهای خرد (از طریق الگو شدن به‌عنوان یک حرفه‌ای در سطح جهان و تأثیرگذاری بر سبک‌های زندگی سنتی مصطلح در جامعه) تأثیرگذار باشد. مقایسه مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در این پژوهش نشان می‌دهد مصادیق عینی سبک زندگی یک ورزشکار نخبه تفاوت‌های اساسی‌ای با مؤلفه‌های موردنظر جامعه‌شناسان دارد؛ به طوری که می‌توان گفت از نه مقوله شناخته‌شده در این پژوهش، برخی مقوله‌ها نظیر تفکر حرفه‌ای مختص ورزشکاران نخبه هستند؛ حتی مقوله‌هایی نظیر مصرف و گذران اوقات فراغت نیز که از شاخص‌های مهم در سنجش و مطالعه سبک‌های زندگی امروزی به شمار می‌روند، تحت تأثیر فراوان مقوله‌هایی نظیر تفکر حرفه‌ای یک ورزشکار قرار می‌گیرند. به عبارتی می‌توان گفت سبک زندگی یک ورزشکار نخبه باید بر اساس ویژگی‌ها و شاخص‌های حرفه‌ای بودن تعریف گردد و همه جنبه‌های زندگی او را پوشش دهد. برای مثال، یکی از مؤلفه‌های سبک زندگی ورزشکار نخبه، مسئولیت‌پذیری اوست که در این پژوهش به دو زیرمؤلفه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مسئولیت‌پذیری نسبت به ورزش تقسیم شد. این مؤلفه خود تحت تأثیر مؤلفه تفکر حرفه‌ای قرار می‌گیرد و بر آن نیز تأثیرگذار است. این انتظار از یک نخبه ورزشی می‌رود

---

1. Arai, Ko, & Ross
2. Marketable Lifestyle

که نسبت به مسائل اجتماعی جامعه خود بی‌تفاوت نباشد و مشارکت فعالی در امورات مختلف اجتماعی داشته باشد. پژوهش تاینسکی و بابیاک^۱ (۲۰۱۱) در آمریکا نشان داد که امروزه بیش از گذشته ورزش و انسان‌دوستی به هم گره خورده‌اند؛ به طوری که به ورزشکاران حرفه‌ای توجهی بیش از آنچه که آنها در زمین بازی انجام می‌دهند، می‌شود و ذینفعان مختلف از ورزشکار انتظار دارند در فعالیت‌های خیریه انسان‌دوستانه مشارکت کنند. این پژوهشگران نشان دادند ورزشکاران مسن‌تر و البته با درآمد بالاتر تمایل بیشتری به رفتارهای انسان‌دوستانه اجتماعی دارند. در نقطه مقابل، در بسیاری از مواقع ورزشکاران حرفه‌ای دچار مشکلاتی از قبیل سو مصرف مواد، اعتیاد به الکل و خشم و عصبانیت در زندگی خود می‌شوند که این نکته لزوم ایجاد تغییرات در زندگی افراد ورزشکار و آموزش مهارت‌های زندگی به آنها را نشان می‌دهد (گیری مترز، ۱۰ اوت ۲۰۱۶).

در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت سبک زندگی ورزشکار نخبه، انتخابی است که با در نظر گرفتن دیالکتیک ساختارهای کلان و خرد حاکم بر جامعه انجام می‌شود. این انتخاب‌ها چهارچوبی فراهم می‌آورند که تمام ابعاد زندگی ورزشکار، اعم از بُعد فردی، اجتماعی، مادی و معنوی او را تحت پوشش قرار می‌دهد. این چهارچوب کلیتی فراهم می‌آورد که با حفظ هم‌گرایی خود در فعالیت‌های مختلف زندگی، به ورزشکار نخبه هویتی متمایز می‌بخشد؛ یعنی می‌توان برای ورزشکاران نخبه به تعداد آنها انتخاب‌های متفاوت سبک زندگی را تصور کرد؛ انتخاب‌های متفاوتی که باعث ایجاد کنش‌های مختلف، حتی در شرایط یکسان می‌شوند. بر اساس یافته‌ها می‌توان چنین استنباط کرد که تناسب بخش‌های مختلف چهارچوب انتخابی ورزشکاران نخبه ایرانی برای زندگی، چندان مناسب نیست و این نامتناسب بودن، مشکلات متعددی را به وجود آورده است که علاوه بر تأثیرگذاری بر زندگی حال حاضر، انتخاب‌های آینده ورزشکار را نیز تحت‌الشعاع قرار خواهد داد. بنابراین، برای تقلیل مشکلات زندگی ورزشکار نخبه لازم است حرکتی هماهنگ در سه سطح کلان، متوسط و خرد انجام پذیرد، به نحوی که ورزشکاران نخبه ایرانی از زندگی غیرحرفه‌ای فعلی به زندگی حرفه‌ای مناسب ورزشکاران نخبه برسند.

با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان پیشنهاد کرد در راستای بهبود سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی باید ساختارهای ورزش حرفه‌ای در کشور ایجاد و یا تقویت شوند. البته ایجاد ساختارهای ورزش حرفه‌ای پدیده‌ای زمان‌بر است و لازم است عوامل مختلفی در کنار هم قرار گیرند. همچنین باید از ورزشکاران نخبه حمایت‌های مناسب اجتماعی صورت گیرد. بنا به دلایلی نظیر معروفیت و کسب درآمدهای بالا، ورزشکاران نخبه هر جامعه بیشتر در معرض آسیب‌های

---

1. Tainsky & Babiak

2. Grey Matters International

اجتماعی مختلف هستند و باید ترتیبی اتخاذ شود که ورزشکاران نخبه در برابر آسیب‌های مختلف توانمندتر گردند. بنابراین، علاوه بر آموزش‌های فنی و تخصصی رشته‌های ورزشی، باید آموزش مهارت‌های زندگی، مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های اقتصادی و مدیریت منابع مالی مورد توجه سازمان‌های مسئول، باشگاه‌ها و حتی دانشگاه‌ها قرار گیرد. همچنین باید متناسب با شرایط فردی و خانوادگی، علایق، ظرفیت‌های بدنی و ورزشی و دیگر عوامل، حمایت‌های مناسب از ورزشکار به منظور هدف‌گزینی هر چه بهتر در زندگی انجام گیرد؛ به گونه‌ای که علاوه بر ایجاد توازن در زندگی کنونی، مناسب‌بودن زندگی آینده ورزشکار نخبه، حتی پس از دوران ورزش نیز تأمین گردد.

از محدودیت‌های این پژوهش، گستردگی مفهوم سبک زندگی بود که باعث می‌شد داده‌های حاصل از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان تنوع زیادی داشته باشد؛ از این رو، در راستای غلبه بر این محدودیت، از رویکرد گلیزری نظریه داده‌بنیاد استفاده کردیم تا کدگذاری‌های انجام‌شده از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردار باشند و نگرانی اصلی مشارکت‌کنندگان را توصیف کنند. همچنین علی‌رغم استقبال افراد دانشگاهی از مشارکت در پژوهش، هماهنگی و گرفتن مصاحبه از ورزشکاران و مربیان لیگ برتری زمان‌بر بود که با صبر و تحمل در مدت‌زمان چهار ماه مصاحبه‌ها و تحلیل‌ها اجرا شد.

در حوزه جامعه‌شناسی نظریات متعددی پیرامون سبک زندگی وجود دارد و این تنوع، از مفهومی جدید در مطالعه قشر بندگی‌های اجتماعی حکایت می‌کند. این مفهوم، حوزه‌ای به‌شدت درآمیخته با سلاقی، تمایلات و ترجیحات تک‌تک افراد جامعه است. همچنین سلیقه، ترجیح، انتخاب و خلاقیت، از مهم‌ترین و حتی ضروری‌ترین عناصر سبک زندگی هستند که عامل تمایز سبک زندگی از مفاهیم مشابهی نظیر هویت، فرهنگ، شخصیت دانسته شده‌اند. علی‌رغم نظریات متعدد در حوزه سبک زندگی، اطلاعات اندکی در خصوص سبک‌های زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی و عوامل شکل‌دهنده آن داشتیم که در این پژوهش با یک رویکرد کیفی در مفهوم‌سازی آن کوشیدیم. سبک زندگی ورزشکار نخبه تحت تأثیر شرایط کلان، خرد و ویژگی‌های شخصی ورزشکار و بر اساس انتخاب‌های او شکل می‌گیرد و مهم‌ترین جهت‌گیری‌های او را در زندگی پوشش می‌دهد. در نهایت پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آینده، بخش‌های مختلف یافته‌های این پژوهش (اعم از عوامل مؤثر بر شکل‌گیری سبک زندگی ورزشکاران نخبه، مؤلفه‌های سبک زندگی ورزشکاران نخبه و شناسایی گونه‌های مختلف سبک زندگی ورزشکاران نخبه بر اساس مؤلفه‌ها) با محوریت گروه‌های مختلف ورزشکاران ایرانی آزموده شود.

منابع

1. Abazari, Y., & Chavoshian, H. (2003). Social class to lifestyle new approaches in the sociological analysis of social identity. *Journal of Social Science Letter*, 10, 3-27. (Persian).
2. Ansari, M. (2003). *The politics of postmodernity: an introduction to contemporary politics and culture*, (John R Gibbins & Bo Reimer). Tehran: Game no. (Persian).
3. Arai, A., Ko, Y. J., & Ross, S. (2014). Branding athletes: Exploration and conceptualization of athlete brand image. *Sport Management Review*, 17(2), 97-106.
4. Artinian, B. M., Giske, T., & Cone, P. H. (2009). *Glaserian Grounded Theory in Nursing Research: Trusting Emergence*: Springer Publishing Company.
5. Azadi, M. (2006). *Sustainable Sport Management*, (David Chernushenko, Anna Van der Kamp & David Stubbs). Tehran: National Olympic Committee of Islamic Republic of IRAN. (Persian).
6. Babae, R. (2012). Political Capabilities in Bourdieu's sociological theory: Production of political theory. *Politic Quarterly*, 41(3), 39-56. (Persian).
7. Bateman, H., McAdam, K., & Sargeant, H. (2006). *Dictionary of Sport and Exercise Science*. London: A&C Black.
8. Bazargan, A. (2009). *An Introduction to Quantitative and qualitative and mixed methods, common research approaches in behavioral sciences* Tehran: Didar. (Persian).
9. Charmaz, K. (2008). Grounded theory as an emergent method *Handbook of emergent methods* (pp. 155-70). New York The Guilford Press.
10. Danaee Fard, H., Alvani, S. M., & Azar, A. (2015). *Quantitative research methodology in management: a comprehensive approach*. Tehran: Saffar Publication. (Persian).
11. Danaee Fard, H., & Mozaffari, Z. (2009). Enhance the reliability and validity in qualitative management research: thinking about theory verification. *Management Researches*, 1(1): 131-162. (Persian). 1(1), 131-62. (Persian).
12. Fazeli, M. (2004). *Consumption and lifestyle*. Qom: Sobh Sadeq. (Persian).
13. Glaser, B. G. (1998). *Doing Grounded Theory: Issues and Discussions*: Sociology Press.
14. Gooshbar, F. (2006). *Social class and lifestyle*. (Unpublished MA dissertation), University of Tehran, Faculty of Social Sciences. (Persian).
15. Greymattersintl. (2016). *The Lifestyle of a Professional Athlete* [Web Site Comment]. Retrieved from <http://www.greymattersintl.com/the-lifestyle-of-a-professional-athlete/>
16. Hesami, Z., Ramezan Khani, A., Sharif Kashi, B., Fallah Tafti, S., & Heydari, G. R. (2011). Evaluation of Knowledge, Attitude and Prevalence of Smoking among Sportsmen of National Teams of Iran 1387. *Hakim*, 13(2), 115-20. (Persian).
17. Jalali Farahani, M., & Alidoust, E. (2012). *Event Management and Sports Camps*. Tehran: University of Tehran. (Persian).
18. Jones, M., & Alony, I. (2011). Guiding the use of Grounded Theory in Doctoral studies—an example from the Australian film industry. *International Journal of Doctoral Studies*, 6(N/A), 95-114.

19. Mahdavi Kani, M. S. (2009). The concept of style of life and its field in social sciences. *Iranian Journal of Cultural Research*, 1(1), 199-230. (Persian).
20. Mahdavi Kani, M. S. (2009). Religion and life style. Tehran: Imam Sadigh University. (Persian).
21. Mehdi Zadeh, H. (2012). Lifestyle- First Part: Background of lifestyle knowledge. *Monthly magazine of Sooreh*, 50, 57-9. (Persian).
22. Moses, M. O., & Oladapo, R. Y. (2013). Health and Wellness Lifestyles of Nigerian Women League Football Players. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 2(11), 939-44.
23. National Sports Organisation. (2003). Detailed studies of the development of championships sport. Tehran: RAD Samaneh. (Persian).
24. Pang, B., Macdonald, D., & Hay, P. (2015). 'Do I have a choice?' The influences of family values and investments on Chinese migrant young people's lifestyles and physical activity participation in Australia. *Sport, education and society*, 20(8), 1048-64.
25. Parvizi, S., Salsali, M., & Adib hajbagheri, M. (2011). *Qualitative research methods*. Tehran: Boshra Publisher. (Persian).
26. Roosta, A., & Bathayi, A. (2007). *Consumer Behavior*, (Del Hawkins, Roger Best & Kenneth Coney). Tehran: Sargol. (Persian).
29. Sadjjadi, N. (2007). *The Olympic Movement*. Tehran: National Olympic Committee of Islamic Republic of IRAN. (Persian).
30. Salasi, M. (2002). *Contemporary Sociological Theory*. (George Ritzer). Tehran: Elmi Publication. (Persian).
31. Singer, R. N., Murphey, M., & Tennant, L. K. (1993). *Handbook of research on sport psychology*: Macmillan.
32. Tainsky, S., & Babiak, K. (2011). Professional athletes and charitable foundations: An exploratory investigation. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 9(3-4), 133-53.
33. Tajoddin, M. B. (2015). *Urban management & Life style*. Tehran: Teesa. (Persian).
34. Varzesh 3. (2015). Maybe the virtual world is the problem of volleyball [News] Retrieved from <http://www.varzesh3.com/news/1269706/> (Persian).
35. Veal, A. (2001). Leisure, culture and lifestyle. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 24(2), 359-76.
36. Vyncke, P. (2002). Lifestyle segmentation from attitudes, interests and opinions, to values, aesthetic styles, life visions and media preferences. *European journal of communication*, 17(4), 445-63.

استناد به مقاله

محمدی ترکمانی احسان، باقری قدرت‌اله، زارعی‌متین حسن، معینی حسین، خنیفر حسین. (۱۳۹۵، پاییز و زمستان). سبک زندگی ورزشکاران نخبه ایرانی (ارائه یک نظریه داده‌بنیاد). پژوهش در ورزش تربیتی، ۴(۱۱): ۷۱-۹۶.

Mohamadi Torkamani. E, Bagheri. Q, Zarei Matin. H, Moeini. Khanifar. H. (2016 Fall & Winter). Iranian Elite Athlete's Lifestyles (Providing a Grounded Theory). Research on Educational Sport, 4(11): 71-96. (Persian)

Iranian Elite Athlete's Lifestyles (Providing a Grounded Theory)

E. Mohamadi Torkamani¹, Q. Bagheri², H. Zarei Matin³,
H. Moeini⁴, H. Khanifar⁵

1. Ph.D. Student of Sport Management, College of Farabi-Tehran University*
2. Assistant Professor of Sport Management, College of Farabi-Tehran University
3. Professor of Organizational Behavior, College of Farabi-Tehran University
4. Assistant Professor of Business Management, Hazrate Masoumeh University
5. Professor of Management, College of Farabi-Tehran University

Received Date: 2016/08/21

Accepted Date: 2016/09/28

Abstract

Today, elite athlete's lifestyle is at the center of public attention. The goal of this qualitative study reproduces the concept of Iranian elite athlete's lifestyles by using Glaserian Approach of Grounded Theory to be done. Glaserian Approach wants to discover main concern of participants and basic social process to solve it. For this purpose, 19 experts aware of the Iranian athletes' lifestyle selected by targeted and snowball for depth unstructured interviews and the data simultaneously analyzed by using a set of open, theoretical, selective coding and memos. The validity and reliability of research were evaluated with confirmation of findings by four participants. The results showed that the main concern of participants was "lack of professional in Iranian athlete's life, the core category of study was "Professional Thinking" and the basic social process was "moving towards Professionalism". Emotional Competencies, Life Visions, Financial Literacy, Responsibility, Consumption, Leisure, Personal Issues and Religious Behaviors were determined other categories of lifestyle that are affected by professional thinking. The categories of basic social process classified in three levels of macro, meso and micro that can fix the main concern of participants over time. Overall, elite athlete lifestyle is a guide for action in sport and non-sport issue of life. The findings can be applied for examine different aspects of elite athletes' lifestyle such as effective factors and objective components.

Keywords: Lifestyle, Elite Athlete, Glaserian Approach, Professionalism

---

---

* Corresponding Author

Email: Ehsan.mohamadi@ut.ac.ir